

Pula, 16. studenoga 2020.

MEDIJMA

Priopćenje

Izveštaj s tribine u okviru kampanje "Vrati vrt u grad": U Puli predstavljene dobre prakse iz Rijeke i Varaždina te najavljen skori natječaj za urbane vrtove i društveni vrt u Puli

Od ublažavanja efekta toplinskih otoka u urbaniziranom, preizgrađenom okolišu i doprinosa samoodrživosti lokalnih zajednica do mjesta osobnog razvoja, međugeneracijskog prijenosa znanja te povezivanja čovjeka s prirodom - sve su to samo neke od funkcija urbanih i društvenih vrtova o kojima se govorilo na tribini u organizaciji Grupe za urbane vrtove Zelene Istre 5. studenog u pulskom Circolu. Osim o važnosti urbanih vrtova te inicijativa građana i civilnog društva za njihovo pokretanje i reguliranje, sudionici tribine saznali su više o dobroj praksi te izvršnoj suradnji gradova i udruga u Varaždinu i Rijeci po pitanju urbanih, odnosno zajedničkih vrtova. Najavljeno je i skoro raspisivanje natječaja za urbane vrtove u Puli. Njime bi se na Gregovici dodijelile nove vrtno parcele, regulirali postojeći "divlji" vrtovi te stvorila mogućnost za uspostavljanje društvenog vrta kojim bi upravljala udruga, po uzoru na Rijeku, odnosno Varaždin.

Riječki modeli urbanih vrtova - od parcela za pojedince do edukativne i eko "Zelene zone"

Grad Rijeka upravlja s oko 680 lokacija na kojima se nalaze parcele koje pojedini građani zakupljuju od grada za dvije do tri kune po četvornom metru godišnje, ovisno o ukupnoj veličini parcele. Vrtovi se prostiru na oko 176 tisuća kvadratnih metara diljem grada, a ima ih čak i u "čisto urbanim sredinama", odnosno neposrednoj blizini jednog riječkog šoping centra. Prema riječima **Ede Rumore, ravnateljice Direkcije za razvoj, urbanizam i ekologiju pri Odjelu za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem Grada Rijeke** ovaj model urbanih vrtova problematičan je jer, s obzirom na raspored vrtova diljem grada, nad brojnim zakupcima Grad,

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

odnosno društvena zajednica ne može uspostaviti učinkovitu kontrolu. Posljedično tome, neki su si zakupci na poljoprivrednoj zemlji izgradili "betonske kućice".

- Dašak osvježenja u gradu bila je ideja udruge Zona 00 koja je predložila zajednički vrt na Brašćinama - rekla je Rumora i objasnila da je cilj ovog edukativno-eksperimentalnog projekta promicanje ekološkog uzgoja hrane u gradu te stjecanje znanja i vještina za ekološki uzgoj putem održavanja edukativnih radionica. Budući da je interes bio velik, vrt se proširio s početnih 3013 četvornih metara. Jedno od osnovnih pravila vrta je da se kulture uzgajaju na permakulturalnim principima, bez herbicida i pesticida.

- O aktivnostima u vrtu udruga na godišnoj razini izvještava Grad i sve je transparentno - istaknula je Rumora koja smatra da je model urbanog vrta poput "Zelene zone" idealan jer se pouzdane osobe, odnosno udruge brinu o sklopovima vrta "na zdrav način". U Rijeci se u ulozi upravljanja izmijenilo tri udruge, a danas za "Zelenu zonu" brine **Centar za kulturu dijaloga**.

Sandra Grozdanov iz ove udruge objasnila je na koji je način organizirano upravljanje zajedničkim urbanim vrtom naziva "**Zelena zona**".

- Kako bi netko postao korisnik gredice mora ispuniti prijavnicu i biti suglasan s pravilnikom vrta, vrtlari održavaju redovne sastanke, komuniciraju putem Google grupe, sve relevantne dokumente i odluke donesene na sastancima postavljaju na disk te se smatra da su svi suglasni s donesenom odlukom, ako nitko nema prigovora u roku od 14 dana. Svaka dva mjeseca bira se voditelj vrta i svaki korisnik plaća naknadu za korištenje gredice u iznosu od 100 kuna godišnje. Vrtlari su obvezni sudjelovati na dva sastanka i nekoliko zajedničkih radnih akcija. Da bi se pojedinog korisnika gredice iščlanilo iz vrta potrebna je dvotrećinska suglasnost svih vrtlara - objasnila je Grozdanov.

Varaždinski model - udruge kao idealni partneri za upravljanje urbanim vrtovima

U Varaždinu dvije udruge upravljaju urbanim vrtovima. Udruge zemljište zakupljuju od Grada za 35 lipa po četvornom metru, a zatim organiziraju i podržavaju pojedinačne vrtlare koji u okviru tih zemljišta obrađuju vlastite parcele.

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

- Nema nikoga tko bi mogao sumnjati u važnost urbanih vrtova u Varaždinu - ustvrdila je Sandra Malenica, zamjenica gradonačelnika Grada Varaždina koja udruge vidi kao idealne partnere za upravljanje urbanim vrtovima jer njihovi mehanizmi upravljanja i pravilnici "omogućavaju da građani sami sebi određuju što će, kako i kada raditi". Uloga Grada je, po mišljenju Malenice, da udrugama pruži podršku.

Varaždinska **udruga Gredica** od 2012. upravlja s "**Čudesnim vrtovima**" gdje se na oko 13 tisuća četvornih metara nalazi 100-tinjak parcela te od 2020. "**Zlatnim vrtovima**" na kojima se nalazi 58 parcela na 6200 četvornih metara. Osim parcela pojedinih vrtlara, na rubovima i u sredini vrtova nalaze se velike površine sa zajedničkom namjenom za koje su korisnici zajednički odgovorni. Među zajedničkim dijelovima na "Čudesnim vrtovima" nalaze se i pumpe za vodu, devet kompletno opremljenih alatnica, dječje igralište, roštilj i voćke uz drvenu ogradu.

- Svaka alatnica ima svoju boju i svi vrtlari čije parcele spadaju pod tu boju, odnosno alatnicu dijele sve resurse koje je Gredica pribavila te dijele obveze. Moraju se dogovarati što će tko i kada raditi. Mikro-grupe vrtlara koje pripadaju pojedinoj alatnici zajedno donose odluke na nivou cijelog vrta - objasnila je **Rusalka Majer** iz Gredice i dodala - Vrtlari biraju voditelje unutar vrtova koji osiguravaju redovno funkcioniranje te sami ili zajedno sa suvrtlarima predlažu što bi se moglo učiniti. Vrtlari sami moraju voditi brigu o tome što je na vrtovima potrebno i pokretati inicijative, dok ih Gredica podržava u nabavi sredstava i materijala. Vrtlari su dužni su nazočiti sastancima udruge, a dogovori na sastancima postižu se dvotrećinskom suglasnošću prisutnih. Ono što većina odluči, dužni su poštivati svi vrtlari iz pojedinog vrta, a na taj način svaki vrt "ide u svom smjeru" i razvija se prema potrebama i željama svojih vrtlara.

Za korištenje parcele vrtlari postaju članovima Gredice i plaćaju članarinu od 100 kuna godišnje. Dužni su pridržavati se svih pravila iz vrtlarskog pravilnika Gredice, a glavno je, kako je pojasnila Majer, da su "dobri prema prirodi", što se odnosi na ekološki uzgoj, te "dobri jedni prema drugima".

Ljudi kultiviraju zemlju, zemlja kultivira ljude - urbani vrtovi kao mjesto susreta pojedinca i zajednice

Prema Majer, najveća je vrijednost vrtova ta što oni stvaraju zajednicu i povezuju ljude. Tako se na varaždinskim vrtovima druže, komuniciraju i dogovaraju ljudi najrazličitijih statusa, društvenih

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

položaja i financijske situacije. Osim vrtlara, tu su i članovi njihovih obitelji. Na vrtovima se povezuju s cijelom zajednicom i zajedno djeluju.

- Na vrtovima imamo i umirovljenike i one sa socijalnim poteškoćama, pa i izbjeglice koje se ondje jako dobro osjećaju. Vrtovi su mjesto integracije i socijalizacije svih skupina - rekla je Majer i time potvrdila stajalište **permakulturne dizajnerice Cvijete Bišćević**.

- Čar urbanih vrtova je njihova društvena komponenta budući da oni postaju platforme za razvoj i osnaživanje zajednice i građanske solidarnosti, prostori inkluzije marginaliziranih i ranjivih skupina i pojedinca - rekla je Bišćević prema kojoj krajnji cilj urbanih vrtova nije toliko uzgoj hrane koliko kultiviranje ljudskih bića. S time se složila i Grozdanov.

- Pokazalo se da je zajednički vrt izuzetno koristan i bitan za društvo - kazala je ona. Kroz radionice za djecu izrađen je i hotel za kukce te komposter, napravljena je sjenica s recipročnim krovom, a roditelji koji su mogli ostaviti dva sata dijete na radionici i otići i sami bi ostajali na radionicama. Studenti likovne akademije oslikali su ogradu vrta, vrt je dobio donaciju jedne tvrtke od 90 paleta te jako puno donacija autohtonih biljaka. Prema Grozdanov upravo u povezivanju sa zajednicom leži velika vrijednost zajedničkih urbanih vrtova.

- U Varaždinu smo otišli i korak dalje. Pokrenuli smo inicijativu preko gradske tvrtke Parkovi koja se bavi uređenjem zelenila i napraviti ćemo prvi urbani voćnjak u Hrvatskoj - najavila je prva osoba do varaždinskog gradonačelnika koja se nada se da će drugi gradovi slijediti taj primjer jer nije samo poanta u hrani, klimatskim promjenama i zaštiti okoliša.

- Važna je i socijalna komponenta, osjećaj da si nešto napravio vlastitim rukama, ali i strpljenje. Danas živimo u društvu u kojem sve mora biti sad i odmah, ali ipak kada nešto posadite, potrebno je strpljenje. Ono je proces sazrijevanja nas kao mentalnih osoba. Ne možemo se danas probuditi s idejom da će sutra biti realizirana - ustvrdila je Malenica.

Upravo strpljenju, ali i zdravim navikama uče se i varaždinska djeca za koju se na urbanim vrtovima održavaju radionice o održivom razvoju i sadnji biljaka.

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

- Puno djece se na našim vrtovima prvi put susrelo s lopaticom i zemljom. To nam je izvor najveće sreće. Kada djeca sama uzgajaju i brinu o određenoj biljci imaju drugačiji odnos prema njoj, kreću je jesti i ponašati se zdravije - objasnila je Majer.

Prevazilaženje izazova

Jedna od najvećih frustracija u riječkoj "Zelenoj zoni" bile su dvije pljačke. No, vrtlari nisu posustali - postavili su lažne kamere i na taj način riješili problem. Problem divljači koja također voli plodove zemlje, pa i one uzgojene ljudskom rukom, riješen je postavljanjem ograde. Pitanje vode za zalijevanje u Rijeci je riješeno putem poljoprivrednog priključka, a skuplja se i kišnica. U Varaždinu su postavljene pumpe za crpljenje podzemne vode.

Upravljanje udruga urbanim vrtovima u Rijeci i Varaždinu se u najvećoj mjeri temelji na volonterskom angažmanu, no to može biti i prepreka.

- Ne gradi se samo vrt, nego i zajednica koja treba postati samostalna i djelovati u nekom smjeru, a to iziskuje puno vremena i truda. Dugotrajno volontiranje iscrpi ljude - istaknula je Majer. Naime, jedino ona od pet osnivača vrta i dalje volontira na projektu urbanih vrtova, dok su ostali "izgorili". I donatori bi, kako je ukazala Majer, trebali imati više sluha za financiranje urbanih vrtova koji u sebi objedinjuju različite aspekte različitih politika poput socijalne, ekološke, zdravstvene i poljoprivredne, odnosno ne spadaju samo pod jednu od tih politika. Iz perspektive Grozdanov, povezivanje sa sličnim inicijativama je potrebno radi razmjene iskustava, no to je teško ga osigurati jer se sve odvija na volonterskoj bazi.

Preporuke Rijeke i Varaždina Puli

Iz riječkog iskustva proizlazi i da različita očekivanja pojedinih vrtlara mogu biti svojevrsna prepreka. Tako je u Rijeci u početku bilo vrtlara koji su interes pokazivali isključivo za vlastiti komadić zemlje. No, s vremenom se došlo do toga da svi vrtlari dijele zajedničke vrijednosti i odgovornost za ono što je u vrtu zajedničko. Zato Grozdanov preporuča kao kriterij za ulazak vrtlara u zajednički vrt upravo dijeljenje zajedničkih vrijednosti.

Kada je riječ o prostornim planovima, Malenica je predložila rješenje koje je uvedeno varaždinskim generalnim urbanističkim planom.

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

- Kod nas u urbanističkom planu stoji da se na površinama stambene namjene označenim oznakom "S" na zasebnoj građevinskoj čestici površine manje od pola hektara mogu graditi, između ostalog, i urbani vrtovi - rekla je Malenica koja smatra da je poanta urbanih vrtova da budu blizu stambenim zgradama. Stoga je, prema njoj, kod planiranja budućih kvartova i novih stambenih naselja nužno isplanirati, ne samo parkove i dječja igrališta, već svakako i urbane vrtove.

U Puli uskoro javni poziv za urbane vrtove na Gregovici, a do proljeća i prvi njihovi korisnici

Kada je riječ o planovima Grada Pule, pa i onim prostornim, na tribini se moglo čuti da se pulskim GUP-om omogućilo da se urbani vrtovi svugdje dogode - u okviru zaštitnih zelenih površina, ali i drugih neizgrađenih dijelova zemljišta. Prema riječima **Ingrid Bulian, pročelnice Upravnog odjela za prostorno planiranje, komunalni sustav i imovinu Grada Pule**, takve odredbe omogućuju da se urbani vrtovi "koriste na način kako bi ljudima bilo najpraktičnije, najbliže" i da budu tamo gdje zapravo i trebaju biti. Na taj je način stvorena podloga za pravnu regulaciju brojnih urbanih vrtova koji već postoje na različitim lokacijama u gradu, kao i onih koji će tek niknuti na pulskoj Gregovici.

- Riječ je o površini od otprilike 8 tisuća četvornih metara. Za sada smo je iskolčili, pomalčali, izorali i pripremili da se formiraju parcele od 50-ak kvadrata, ali i oni zajednički dijelovi, društveni prostori gdje bi se mogle organizirati zanimljive edukcije i prezentacije - rekla je Bulian, uz čije su se izlaganje mogle po prvi put vidjeti fotografije stanja prije i poslije uređivanja zemljišta na Gregovici. Za ovo zemljište uskoro bi mogao biti raspisan i javni poziv, a trenutno se postavljaju kriteriji koji će biti predmetom poziva.

- Nadamo se do kraja godine imati koncept gotov, a vrlo brzo nakon toga poziv ide u objavu - najavila je Bulian koja se nada da će parcele na Gregovici pred proljeće imati i svoje prve korisnike. Budu li iskustva s Gregovice pozitivna, projekt bi se, ovisno o potrebama, u budućnosti mogao širiti i na druge dijelove grada. Na upit moderatorice, **Dunje Mickov iz Zelene Istre** o tome hoće li u Puli biti moguće ostvariti zajednički vrt poput onog riječkog kojim upravlja udruga, Bulian je potvrdno odgovorila.

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam” je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.

- Upravo to je i namjera, stvoriti, osim pojedinačnih parcela i takav oblik korištenja. Želimo isprobati više načina i više modela pa vidjeti što će se pokazati najorganiziranijim načinom korištenja da bi takvu praksu dalje prenosili na druge lokacije. Računamo na vaše sudjelovanje i pomoć i sve što možemo iskustveno prenijeti - pojasnila je pulska pročelnica.

Izrada ovog priopćenja omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ovog priopćenja isključiva je odgovornost udruge "Zelena Istra" i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Projekt „Vrt(AKT)ivizam“ je podržan sa € 4.746 financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova.